מסעי

א. בפרשתנו, לאחרי פרשת גבולות ארץ ישראל („זאת הארץ גו'"[1]), נאמר בכתוב[2] „אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ גו'". ופרש"י „אשר ינחלו לכם – בשבילכם. כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו, ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים, ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהי' עשוי כאילו עשאום שלוחים. ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא, שא"כ הי' לו לכתוב ינחילו לכם, ינחלו משמע שהם נוחלים לכם בשבילכם וב־מקומכם, כמו[3] ה' ילחם לכם".

בפשטות כוונת רש"י היא, כלשונו: „לפרש לכם" אשר כאן משמעה – „בשבילכם" (כי „לא יתכן לפרש" אותה „ככל לכם שבמקרא, שא"כ הי' לו לכ־תוב ינחילו לכם") וכו'.

אבל צריך ביאור, מהי האריכות ב־פרש"י כאן, בפרטי אופני החלוקה ע"י נשיאי ישראל – דבשביל פי' תיבת „לכם" (– „בשבילכם") הי' מספיק לכ־תוב „כל נשיא ונשיא מחלק נחלת שבטו ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון". ו־מדוע הוזקק רש"י להוסיף (א) ש„כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו", (ב) „ומה שהם עושין יהי' עשוי כאילו עשאום שלוחים"[4],

ובמיוחד שפרטים הנ"ל, לכאורה, אינם ענין לפשוטו של מקרא כ"א לחלק ההלכה שבתורה (שהי' להנשיאים דין אפוטרופוס, ואשר „מה שהם עושין יהי' עשוי כאילו עשאום שלוחים").

גם צריך ביאור האריכות בסוף פרש"י „ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שאם כן כו'". דלכאו', מדוע הוצרך רש"י להאריך בשלילת פירוש תיבת „לכם" כאן שאינו „ככל לכם שבמקרא" – ובפרט שמצינו בעוד מקומות[5] בקרא תיבת „לכם" במובן „בשבילכם"?

ומאריכות ל' רש"י משמע, שכוונתו להסביר ולהכריע את פירושו ב„לכם" (– „בשבילכם") לא רק משום שאינו כמו „כל לכם שבמקרא", אלא גם לתרץ שכאן באם נפרש „לכם זה", „ככל לכם שבמקרא" – ה"ז מתאים יותר לתוכן ה־כתובים כאן – ולכן הוצרך רש"י לבאר טעמו בשלילת פירוש זה.

---

1) לד, ב ואילך.
2) לד, יז.
3) בשלח יד, יד.
4) בהוצאת ברלינר (מהדורא הא') הביא שבא' מכ"י ליתא בפרש"י „כל נשיא . . שלוחים". ולפ"ז כל הפרש"י הוא „בשבילכם, ולא יתכן לפרש כו'". בדפוס ראשון דרש"י ליתא כל דיבור זה ברש"י,

ועל התיבות „אשר ינחלו לכם את הארץ" אי' „שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם" (והוא הפירוש שלפנינו ברש"י בכתוב שלאח"ז (פסוק יח)), ועל התיבות (בפסוק שלאח"ז) „לנחול את הארץ" – „שהם ינחילו אותה לכם למחלקותי" (פרש"י שלפנינו בפסוק כט)*. אבל בדפוס שני וכת"י רש"י (שתח"י) ישנו להפרש"י, כבדפוסים הנפוצים. וכן הובא פרש"י זה ברבינו בחיי וראי"ם כאן ועוד. וקרוב לומר שבדפוס א' יש השמטה מחמת תיבות הדומות.

5) ראה פרש"י בשלח שם. וראה גם פרש"י שמות ד, טז. ועוד.

*) ובכמה כת"י רש"י (שתח"י) חסר פירוש הב' שבפרש"י בפסוק יח, ובדפוס שני בא תוכן פרש"י דפסוק כט בהמשך לפרש"י דפסוק יח „שיהי' נוחל . . במקומכם כמו לנחל את בנ"י שהם כו'".

ב. **והנה הרא"ם**[6] פירש, שמקורו של רש"י הוא בגמ' קידושין[7], וז"ל הסוגיא שם: מנין ששלוחו של אדם כמותו שנא'[8] ונשיא אחד נשיא אחד ממטה[9] . . והא קטנים לאו בני שליחות נינהו אלא כי הא . . דאמר כו' מנין שזכין לאדם שלא בפניו שנא' ונשיא . . ותיסברא . . הא חובה נמי איכא דאיכא דניחא לי' בהר ולא ניחא לי' בבקעה ואיכא דניחא לי' כו' אלא כדרבא כו' מנין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן שב"ד מעמידין להם אפוטרופוס לחוב ולזכות, לחוב אמאי אלא לחוב ע"מ לזכות, ת"ל ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו[10].

ופרש"י שם[11] "כלומר . . לאורויי נמי דלקטנים אפילו חובה הבאה מחמת זכות רשאין ב"ד לעשות להן כי הכא דלזכו־תם בנחלה באו ואע"פ שפעמים שחלוקה זו חובתם דאיכא דלא ניחא לי' בחלק שנפל לו אפ"ה לא הדרי בהו" (ולפיכך ממנים ב"ד אפוטרופוס ליתומים "לדון ולערער בשבילם לזכותם ולהנאתם ואם יתחייבו בדין מה שעשו עשו"[12]).

ועפ"ז מבאר הרא"ם, ד"זהו שכתב רש"י (כאן) כאילו עשאום שלוחים ולא שלוחים ממש דאטו קטנים של שבטים בני שליחות נינהו". והיינו, דזה שכ' רש"י "כאילו עשאום שלוחים" כוונתו לדייק, שלא היו בגדר שלוחים (כהס"ד בגמ'), אלא שכחם הי' יפה כמו שלוחים רק בפרט זה, ד"מה שהם עושין יהי' עשוי" וקיים, וא"א להם ליהדר בהו.

אבל נוסף על העיקר – שכיון שרש"י בפירושו עה"ת לא בא אלא "לפשוטו של מקרא"[13] (ובפרט שבנדו"ד אינו כותב שמקור פירושו הוא מגמ'[14]), הרי אין מקום לומר שכוונת רש"י היא לשלול קס"ד דהגמ' (שהנשיאים היו שלוחים) שלא נזכרה בפרש"י כלל;

הרי עוד זאת – רש"י בדיוק לשונו כאן ה"ה סותר פירוש הרא"ם (שאא"ל שהיו שלוחים מפני ש"אטו קטנים של שבטים בני שליחות נינהו", ולכן כ' רש"י "כאילו עשאום שלוחים") – שהרי מפורש בפרש"י כאן "ומחלק נחלת ה־שבט למשפחות ולגברים" (ולא כרגיל בכ"מ "זכרים"), כי "גברים" שולל (גם) קטנים[15] – ולפ"ז הרי שפיר יל"פ ל־פרש"י שהיו בגדר שלוחים ממש, דהרי גדולים בני שליחות נינהו[16].

---

6) לפרש"י כאן. וראה גם גו"א, שפ"ח, קצור מזרחי ועוד.

7) מב, א.

8) לד, יח.

9) כן הועתק בגמ' לפנינו. וברי"ן כאן הובא כל המשך הכתוב "תקחו לנחול את הארץ".

10) כן הועתק בגמ' לפנינו. וברי"ן ליתא "תקחו". וברא"ם העתיק מהגמ' כל הכתוב. וראה לקמן הערה 37.

11) ד"ה אלא כדרבא – הובא בברא"ם כאן.

12) פרש"י שם ד"ה אלא לחוב – הובא בברא"ם כאן.

13) בראשית ג, ח. שם, כד. ובכ"מ.

14) ולהעיר שבגמ' הוא לימוד מהכתוב "ונשיא אחד נשיא אחד", ואילו בפרש"י בא כפירוש התיבות "אשר ינחלו לכם".

15) וראה גם פרש"י פינחס (כו, נג) "לאלה תחלק הארץ ולא לפחותים מבן עשרים" (וראה רא"ם שם).

בפנים יפות כאן, שלב' הדיעות בגמ' (ב"ב קיז, א) אם ליוצאי מצרים נתחלקה או לבאי הארץ נתחלקה, צ"ל שגם קטנים נחלו, אבל בכל אופן לא נזכר זה כלל בפשט"מ. ואכ"מ.

16) להעיר שגם ע"ד ההלכה י"א שלדעת רש"י למדין מכאן דין זכי' לגדולים (ראה פרש"י קידושין שם ד"ה אלא כדרבא "כלומר לא זכות שלא בפניו גרידתא איכא למשמע מיניה לגדולים אלא כו'" (וראה רמב"ן ורשב"א ב"מ עא, ב), ואשר לשיטת רש"י זכי' היא מטעם שליחות (ראה בפרטיות

ג. ויובן זה בהקדים עוד כמה שאלות בפרש"י:

א) לכאורה התיבות „אשר ינחלו לכם" מוסבות על „אלעזר הכהן ויהושע בן נון" הנאמרים מיד בפסוק זה, ואילו נשיאי השבטים, הנזכרים בפסוק שלאח"ז — „ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו" — הרי הכתוב חוזר בהם עוה"פ „לנחול את הארץ", וא"כ למה מפרש רש"י ד־„אשר ינחלו לכם" שבפסוק זה קאי על „כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו כו'"?

[ואדרבה: לפי פרש"י, ד„אשר ינחלו לכם" היינו מה ש„כל נשיא ונשיא . . מחלק נחלת השבט כו'" — ה"ז קאי רק על הנשיאים שבפסוק שלאח"ז, ולא על אלעזר הכהן ויהושע בן נון שבפסוק זה (שהרי הם לא היו נשיאי שבט ולא חילקו נחלה „למשפחות ולגברים"[17])].

ב) מניז לו לרש"י בפשוטו של מקרא שמינוי הנשיאים כאן הי' לחלק את נחלת השבט למשפחות ולגברים, ולא, כ־פשוטו, ש„אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ" קאי על כללות חלוקת הארץ לשבטים.

בר"ם כאן כתב „ומ"ש ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ולא אמר ו־מחלקים נחלת הארץ לשבטים ול־משפחות ולגברים הוא מפני[18] שחלוקת הארץ לשבטים ע"פ הגורל היתה והגורל עצמו הי' צווח ואמר תחום פלוני לשבט פלוני[19] ואין זה תלוי ביד האפוטרופסין של שבטים, אבל חלוקת נחלת השבט למשפחותיו וחלוקת המשפחה לגברים זהו שתלוי בידי האפוטרופסין ועל זה הוצרך הכתוב להודיע שמה שעשו עשו".

אבל לכאו' אין זה טעם מספיק, כי הרי יש לפרש שקאי על חלוקת כללות הארץ להשבטים, מאחר שנטילת הגורל בפועל הייתה ע"י נשיא כל שבט, כ־פרש"י לעיל[20] „אלעזר הכהן הי' מלובש באורים ותומים ואומר ברוה"ק אם שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו והשבטים היו כתובים בי"ב פתקין וי"ב גבולין בי"ב פתקין ובללום בקלפי והי־נשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין כו'".

וא"כ, מנ"ל שהמדובר בכתוב כאן הוא בדבר ש„תלוי בידי האפוטרופסין" ו„להודיע שמה שעשו עשו", ולא ע"ד חלוקת כללות הארץ?

ואדרבה: פרשה זו באה בהמשך ל־פרשת גבולות הארץ[1] „זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה ארץ כנען לגבולותי'", אשר בסופו של ענין נאמר[21] „ויצו משה את בנ"י לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אותה בגורל אשר צוה ה' לתת לתשעת המטות וחצי המטה. כי לקחו מטה בני הראובני גו' ומטה בני הגדי גו' וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם. שני המטות גו'". ועפ"ז מסתבר בפשטות שגם ב־פרשה זו (שבאה בהמשך להנ"ל) „אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את ה־ארץ", קאי הכתוב באותה החלוקה ה־נזכרת בסוף הענין הקודם (לשבטים ש־לא „לקחו[22] נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה") — ולא ע"ד חלוקת נחלת כל שבט למשפחות ולגברים.

אנציקלופדי' תלמודית ערך זכין לאדם שלא בפניו בתחלתו. וש"נ). ואכ"מ.

17) ראה לקמן הערה 34.

18) וראה גם רא"ם לקמן פסוק יח.

19) כמו שכ' רש"י שם כו, נד.

20) פינחס שם.

21) לד, יג ואילך.

22) ל' הכתוב שם, טו.

ד. ויש לומר שחדא מתורצת ב־חברתה:

ההכרח לפרש הכוונה כאן לחלוקת נחלת השבט למשפחות ולגברים, הוא מזה שהתיבות „אשר ינחלו לכם" נאמרו (לא בפסוק שלאח"ז שבו נאמר „ונשיא אחד נשיא אחד גו'", אלא) גבי „אלעזר הכהן ויהושע בן נון".

ביאור הענין:

עיקר כוונת רש"י כאן היא לפרש מש"נ „אשר ינחלו לכם", היינו שהם עצמם ינחלו — הם נוחלי הארץ. וזהו הכרחו של רש"י לפרש ש„אשר ינחלו לכם" קאי על נשיאי השבטים ולא על אלעזר הכהן ויהושע בן נון — כי רק בנוגע לנשיאי השבטים אפ"ל שכאילו הם עצמם נוחלים את הארץ, כי כל נשיא זכה ו(כאילו) נחל (ע"י נטילת פתקי הגורל[23]) את חלק שבטו בארץ (בשביל שבטו)[24], ונמצא שנשיאי השבטים הם בגדר נוחלים: משא"כ אלעזר הכהן ויהושע בן נון שעליהם יתכן לומר רק שהם מנחילים את הארץ לבנ"י (ע"י עשיית הגורל כו'), אבל לא שהם עצמם נוחלים את הארץ בשביל ישראל (ובפרט שאלעזר הוי כהן ואין לכהנים חלק בארץ בכלל[25], ויהושע לא זכה עבור שבט אפרים, שהרי הי' לאפרים נשיא אחר[26]).

אלא שא"א לרש"י להסתפק בכך ולפרש שקאי על הנשיאים, שכאו"א מהם נוחל את חלק שבטו בארץ בשביל שבטו — כי עפ"ז הול"ל (בהכתובים) „אשר ינחלו לכם" בפסוק שלאח"ז, אצל „ונשיא אחד גו'" — ומדוע נאמרו תיבות אלו אצל אלעזר הכהן ויהושע בן נון?

ולכן מפרש רש"י, שאין המדובר בחלוקת הארץ לשבטים, אלא בזה ש„כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ומה שהם עושין יהי' עשוי כאילו עשאום שלוחים", ורק לפי' זה מבוארים ב' הפרטים — שמתאים לומר „אשר ינחלו לכם" שמשמעו שהם עצמם נוחלים, ולאידך נאמר זה בכתוב גבי אלעזר ויהושע (שהם רק בגדר מנחילים, כנ"ל) כדלקמן.

ה. בתפקידו של נשיא כל שבט — לדאוג לצרכי אנשי שבטו — יש שני ענינים:

א) תפקידו מצד בנ"י, שהוא כשלוחם לכל צרכיהם והצטרכותם.

ב) תפקידו מצד ה', ע"י משה רבינו. דכשם שמשה רבינו נתמנה מאת ה' לראש ונשיא כללי של כל ישראל (ואחריו יהושע בן נון נסמך להנהיג את

23) ולהעיר שאף שרש"י כ' בפ' פינחס שם (כו, נד) „כמו שמפורש בב"ב", הרי בב"ב (קכב, א) לא נאמר שהנשיא מכניס ידו ונוטל כו'. ופשטות הל' בגמ' „טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו" יל"פ (וראה רגמ"ה שם), דקאי על אלעזר* (ובתנחומא (פינחס ו) ובמדב"ר (שם פכ"א, ט) מפורש „ויהושע פושט ידו"). ובירושלמי יומא פ"ד ה"א ד„שני פרחי כהונה" היו עומדים ומעלים את הקלפיות.

24) להעיר שע"ד ההלכה פלוגתא אם הגורל עושה קנין (ראה רשב"ם ב"ב קו, ב ד"ה אמר רב אשי. טושו"ע ורמ"א (ונ"כ) חו"מ סקע"ג ס"ב. לח"מ הל' שכנים פ"ב הי"א. ועוד). ובנוגע לא"י כתבו בכ"מ לכו"ע נקנו לגמרי החלקים ע"י הגורל ואו"ת (ראה ב"ח חו"מ שם). וראה בכהנ"ל בהנסמן באנציקלופדי' תלמודית ערך גורל ע' תיז ואילך. ואכ"מ.

*) וברשב"ם ב"ב שם (ד"ה והי'; ואומר: טרף) אי' דהממונה טרף בקלפי. ע"ש.

25) כמו שנאמר לפנ"ז — קרח יח, כ. פינחס כו, סב. ועוד.

26) פרשתנו לד, כד.

העדה ע"י משה בציווי ה'[27], עד"ז הוא בנוגע לנשיא וראש פרטי של כל שבט, שהתמנותו באה מהקב"ה ע"י (ציוויו ל)־משה רבינו נשיא כל ישראל.

וההבדל בין ב' ענינים אלו, הוא במהות תפקידו כנשיא — ובשני קצוות:

א) בענין תפקידו מצד בנ"י, הרי כל פעולתו בתפקיד זה היא כאילו נעשה ע"י כל אנשי השבט (שהוא שלוחם), אלא שנעשה בפועל ע"י הנשיא שלהם: משא"כ פעולתו ועשייתו מצד מינויו ע"י הקב"ה (ומשה) אינה נחשבת כעשייתם של אנשי שבטו, אלא שזוהי פעולתו הוא בתור ראשם ונשיאם, שהוא כמו ה־„בעלים" שלהם.

[וי"ל שזהו מה שמצינו ב' אופנים ב־תוארי הנשיאים בתורה. ולדוגמא: בראש הספר (ר"פ במדבר) במנין בנ"י נאמר[28] „ואתכם יהיו איש איש למטה גו' אלה . . נשיאי מטות אבותם", דכאשר פקדו משה ואהרן את בנ"י, צוה ה' שיהי' עמהם נשיא כל שבט (ועד"ז בר"פ שלח נאמר „שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען . . איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם"), והיינו שהתואר נשיא נזכר רק לאחרי שנקרא בשם „איש למטה"; ואילו בחנוכת המזבח נאמר[29] „ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבו־תם":

התואר „איש איש למטה" („איש אחד למטה") מורה על היותו בא כח ונציג אנשי המטה, שהשתתפותם היא ע"י איש אחד מהם כשלוחם — הנשיא; אבל ה־תואר „נשיאי ישראל" מתאים בענין ש־פעולת הנשיא היא (לא כדבר שבו משתתפים כל אנשי השבט ע"י שלוחם (הנשיא), כ"א)[30] כראש השבט[31].

ב) תפקידו מצד בנ"י הוא (בעיקר) לדאוג עבור צרכי הכלל והציבור (וכנוהג שבעולם, שכל קיבוץ של אנשים ממנים ראש ומנהיג לדאוג עבור צרכים הכלליים דהכלל, שכאו"א מן הקיבוץ טרוד בצרכיו ועניניו הפרטיים); משא"כ מינויו מהקב"ה כנשיא ישראל בתור נשיא ו„בעלים", ה"ז גם בנוגע לצרכי הפרט, כי כיון אשר (בלשון רש"י[32]) „ה־נשיא הוא הכל", לכן ה"ה נשיא (לא רק של הכלל והציבור, אלא) של כל אחד ואחד (גם) בתור יחיד[33].

ו. ע"פ הקדמה זו, יובן גם בנדו"ד — מינוי הנשיאים לנחול את הארץ בשביל בנ"י, שבתחילה בא בכתוב מינויים של אלעזר ויהושע, ואח"כ נאמר „ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את ה־ארץ":

מזה שהתיבות „אשר ינחלו לכם" (שקאי על הנשיאים, כנ"ל) נאמרו אצל אלעזר ויהושע, למד רש"י, שהמדובר בנחלה כזו השייכת לתפקידם זה של הנשיאים שהוא בסוג מינויים של אלעזר ויהושע.

---

27) פינחס כז, יח ואילך.

28) א, ד. שם, טז.

29) נשא ז, ב. שם, יו"ד.

30) ראה פרש"י נשא (ז, יב) לענין הקרבת ה־נשיאים בחנוכת המזבח „לא שגבה משבטו והביא . . משלו הביא".

31) ומה שנאמר בפסוק (נשא שם, ב) „הם העומדים על הפקודים" ובפרש"י „שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל שנא' (במדבר א, ד) ו־אתכם יהיו", היינו לפי שם (בפ' נשא) לא נאמר מי הם הנשיאים רק לאח"ז (ז, יב ואילך), ולכן מפרט תיכף ומסמן מי הם — „העומדים על הפקודים".

32) חוקת כא, כא.

33) וכפרש"י לעיל (פינחס כז, טז. שם, יח) „מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו", „כנגד רוחו של כל אחד ואחד".

והיינו: כשם שבנוגע לאלעזר ויהושע הי' מינוי מיוחד מאת השם (ולא די בזה שאלעזר הוא הכהן גדול ויהושע הוא ראש העדה), שמזה מובן שהם נתמנו כאן כ„בעלים" על ענין נחלת הארץ — כמו"כ הוא בנוגע לנשיאי השבטים, שהי' כאן מינוי מיוחד, ושייך לתפקידם כבעלים וממונים לעניני בני השבט.

[ועפ"ז יומתק לשון הכתוב כאן „ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו" (ולא „איש איש למטה" וכיו"ב) — כי פעולת ועשיית הנשיאים כאן אינה מצד היותם נציגי ושלוחי אנשי השבט, אלא כנשיאים — כבעלים וממונים עליהם].

ולכן מבאר רש"י, שפעולת ה„נחלה" כאן („ינחלו") אינה חלוקת הארץ לשבטים (שענין זה, שהנשיאים זוכים בנחלת שבטם הוא להיותם שלוחי אנשי שבטם), אלא מה ש„כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים, ובורר[34] לכל אחד ואחד חלק הגון" — דזה שכל נשיא הוא אפוטרופוס לשבטו, היינו מה שהוא דואג, בתור נשיא (ממעל ועל) שבטו, לצרכי כל יחיד ויחיד בתור פרט, ו־שלכן הוא „בורר לכל אחד ואחד (בפני עצמו) חלק הגון"[35].

אלא שעפ"ז שוב קשה לשון הכתוב „אשר ינחלו לכם", דמשמעו שהנשיאים הם הנוחלים — והרי זה שהנשיא „בורר לכאו"א חלק הגון" אינו ענין של „נוחל" אלא „מנחיל" (שבורר ומנחיל חלק ל־כאו"א מאנשי שבטו)?

ולכן ממשיך רש"י „ומה שהם עושין יהי' עשוי כאילו עשאום שלוחים" — שע"י מעשיהם של הנשיאים (לברור ל־כאו"א חלק הגון) כבר נגמר הענין, והיינו שאין צורך בעוד פעולה להנחיל החלק למקבל החלק, אלא שפעולת ה־נחלה נגמרה ע"י ברירת ובחירת הנשיא, וכיון שבחירת הנשיא היא היא הגומרת את פעולת הנחלה, הרי הם הנוחלים, ולכן נאמר „אשר ינחלו לכם".

וזהו גם דיוק ל' רש"י „כאילו עשאום שלוחים", שמזה משמע (כנ"ל ס"ב מה־רא"ם) שאין להם דין שלוחים, אלא רק שלענין התוצאה יפה כחם כמו שלוחים, ד„מה שהם עושין יהי' עשוי"[36] — כי כחו של כל נשיא לברור לכאו"א חלק הגון אינו מפני תפקידו כשלוחם של אנשי שבטו, אלא מפני מינויו מאת הקב"ה בתור נשיא השבט[37].

---

34) ע"ד ההלכה י"א שגם החלוקה למשפחות וליחידים היתה ע"פ גורל (ראב"ד בשטמ"ק ב"ב קכא, ב. רמב"ן עה"ת פינחס כו, נה), וי"א שהי' גם ע"י (הגורל ו)או"ת (ראה תוד"ה יתומים קידושין מב, א. תוד"ה אמר רבי אסי בכורות נב, ב. ועוד. וראה בפרטיות אנציקלופדי' תלמודית שם). אבל לכאורה אין כן דעת רש"י בפשש"מ, וכדמוכח מפרש"י זה עצמו. וכ"כ ברא"ם כאן (הובא לעיל ס"ג).

35) ראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל) על פרש"י כאן.

36) ברבינו בחיי כאן העתיק מלשון רש"י „יהא עשוי כאילו עשאוהו שלוחיהם".

37) ואולי יש לומר, דמש"נ בפסוק שלאח"ז „ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ", הכוונה לענין השני בנשיאי השבטים, זה שהם שלוחי אנשי שבטם*, וכדיוק ל' הכתוב „תקחו לנחול את הארץ", היינו שבנ"י „לוקחים" את ה־נשיאים לנחול את הארץ. וזהו דיוק ל' רש"י שם

*) ואין זו סתירה להמבואר לעיל בפנים שלכן נאמר „ונשיא אחד נשיא אחד" שפעולת הנשיאים כאן אינה מצד היותם כנציגים שלהם — כי בפסוק זה שני פרטים (וענינים): א) בשייכות לפסוק שלפנ"ז („אשר ינחלו לכם"), וכללות הפרשה שבו מפורש „אלה שמות האנשים" שהי' בזה מינוי מיוחד, ב) ענין (נוסף) שבפסוק זה בפ"ע, „תקחו לנחול את הארץ", שהי' בזה גם גדר דשליחות. ועצ"ע.

וע"פ כל הנ"ל מובן טעם האריכות בסוף פרש"י "ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שא"כ הי' לו לכתוב ינחילו לכם" – כי סו"ס פירוש זה, דמ"ש "אשר ינחלו לכם" קאי על פעולת ה־נשיאים (ולא אלעזר ויהושע), דחוק, שהרי בפסוק זה מפורש רק אלעזר ו־יהושע (שהם מנחילים כנ"ל), ולא ה־נשיאים – ולכן מאריך רש"י ומסביר, ש"לא יתכן" לפרש "אשר ינחלו לכם" על זה שאלעזר ויהושע מנחילים לכם (לבני ישראל) את הארץ, כי "א"כ הי' לו לכתוב ינחילו לכם".

ז. ומכאן הוראה נפלאה בנוגע לעני־נו של "נשיא" – כולל "נשיא" (האמיתי של) משפחה (ראש המשפחה), מוסד, קהלה וכו':

נשיא אמיתי אינו רק דואג לטובת הצבור והכלל, אלא הוא "בורר לכל אחד ואחד חלק הגון", הנשיא "מכניס" את עצמו במצבו של איש פרטי זה[38], מעריך תכונותיו וכו', ובורר חלק שהוא הגון אליו, היינו לא רק מה שהוא "הגון" בכלל, אלא שהוא הגון בשבילו.

וכן הוא גם כאשר נשיא אמיתי מטיל על אדם תפקיד מיוחד, אין זה רק בש־ביל טובת הכלל (כדי שימולא התפקיד שהטיל הקב"ה על כלל מסויים זה), אלא זוהי גם טובתו הפרטית[39].

ובנוגע אלינו: כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא הדור, הורה באופן ברור, ו"בירר" לכאו"א מאתנו דרך סלולה ורחבה, שבימינו[40] חייב כאו"א לעסוק בהפצת היהדות וחיזוק היהדות (כולל – הפצת מעינות תורת החסידות חוצה).

ואם עולה בדעתו של אדם: מה לו ול"חוצה", והלא טוב לו להסגר בד' אמות של תורה ותפלה כו' ולעלות ו־לשגשג בתורה ועבודה – הנה עליו לידע, שאין הפירוש שהעסק שלו בהפצת היהדות היא רק חובת השעה בלבד מצד מצב הדור, ואשר מוותרים על טובתו הפרטית בשביל תועלת ה־רבים, אלא זוהי טובתו הפרטית ו"חלק הגון" שלו, שהעמידו על חלק היפה[41] ומתחנן "ובחרת בחיים"[42] – "את זה ברור לך"[43].

(משיחת ש"פ מטו"מ תשל"ז)

„לנחול את הארץ – שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם", דכיון שזהו מה שהנשיאים עושים בתור שלוחם של אנשי שבטם**, הרי מובן, שאין זה רק מה שהנשיאים עושים בשביל ישראל, היינו שה־פעולה היא פעולת הנשיאים אלא שעושים זה בשביל ישראל, אלא שנוחלים אותה „במקומכם", שהפעולה והמעשה עצמה הוא דבר שצריך להעשות ע"י ישראל, והנשיאים עושים זה במקומם.

38) ראה גם לעיל ע' 111 ואילך.

**) אלא שלפ"ז צע"ק מה שרש"י לא העתיק גם תיבת „תקחו". וראה לעיל הערות 9, 10.

39) ראה גם מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס בס' התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז) ע' 17 ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' מו ואילך).

40) ראה אגה"ק ס"ט: לא ארז"ל ת"ת שקול כנגד גמ"ח אלא בימיהם שת"ת הי' עיקר העבודה אצלם . . משא"כ בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים . . בחי' עשי' אין דרך לדבקה בה באמת . . כ"א בבחי' . . מעשה הצדקה (ע"ש) – ומובן שכ"ה (ואולי במכ"ש וק"ו) בנוגע לצדקה רוחנית.

41) ל' רש"י ס"פ נצבים (ל, יט). – ולהעיר שברבינו בחיי פרשתנו כאן העתיק מפרש"י „ובורר לכל אחד ואחד חלק יפה".

42) נצבים שם.

43) ל' רש"י נצבים שם.